

פרוטוקול מס' 278

מישיבת ועדת השירותים הציבוריים
יום ג' כ"ה באדר תשל"ז - 15.3.77, שעה 11.00

נכחו:

חברי הוועדה:
ח. גרוסמן - היו"ר
א. נ. אלדין
י. בארי
מ. גז
ל. דיציאן
א. ורדיגור
ה. זינדל
מ. ידיד
צ. לינקר
א. נמיר
ב.צ. קשח
ה. שמעוני
פ. שינמן

יועץ משפטי לוועדה: י. אליאסוף

מזכירת הוועדה: ש. כרם

רשמה: צ. ספרן

סדר היום: סיכום עבודת ועדת השירותים הציבוריים בכנסת השמינית.

1345

(מקב. מיום 29.3.77)

אני פותחת את הישיבה.

היו"ר ח. גרוסמן:

סיכום עבודת הוועדה בכנסת השמינית

אנחנו מקיימים היום ישיבת סיכום. הנחנו לפני חברי הוועדה רשימה, יבשה מאד, של חוקים, הצעות לסדר-היום שהועברו מן המליאה והצעות בנושאים שיוזמה הוועדה - יבול שאני להחבור בו. אינני יכולה לומר שאני מאשרת מכך שהקדשנו שנתיים לדיון בחוק כל כך חשוב כמו חוק ביטוח בריאות ולא הצלחנו לגמור אותו. לא ניכנס לדיון מי האשם; לכל אחד האשם שלו בבית.

לומר את האמת, נהניתי מעבודתי בוועדה הזאת גם בקדנציה הקודמת, גם בקדנציה הנוכחית וקשה לי לומר באיזו משתיהן נהניתי יותר. אם יש קרן אור בעבודת הכנסת, אם יש מקום שבו מרגיש אה עצמו חבר-הכנסת פחות מתוסכל הרי זה בעבודת הוועדה ובפרט בעבודה בוועדה כזאת.

אבל יש דבר אחד שמטריד אותי כל הזמן: אנחנו בעלי עוצמה רבה מאד בחקיקה; אנחנו חסרי אונים בהתוויית מדיניות וגם בביקורת על הביצוע מאחר וההכרעות על החקציב אינן בידינו אלא בידי ועדת הכספים של הכנסת. שאלו אותי היום בכלי התקשורת איך נוכל להבטיח שיהיה חקציב לבנייה בחי מעצר נפרדים לקטינים. על כך יכולתי רק להשיב שלמטרה יש תוכנית חקציבית, אבל לא השולחן הזה - בהרכב שיהיה כפי שיהיה - יקבע איזה חקציב יובטח לבנייה בחי מעצר נפרדים לקטינים ולביצוע חוק הנוער. אני חושבת שאחד המחדלים של הכנסת נעוץ בכך שלוועדות הנוגעות בדבר גם בדיון על הנושא, גם בחקיקה, אין הרבה מה לומר ביחס לחקציב, כאשר ידוע ששום דבר אינו מתבצע ללא חקציב. המחדל השני של ועדות הכנסת - מחדל שרבות דנו בו - הוא העדר שיניים להחלטות הוועדות ולמסקנותיהן. אנחנו יודעים שמדי שנה בשנה, מדי קדנציה בקדנציה נעומות מסקנות על גבי מסקנות שלעתים רק משהו מהן מתבצע. יותר לא אומר.

דבר שמעניק לי סיפוק אך גורם לי גם מפרץ נפש הן הפניות מן הציבור בעניינים שיש להם היבט ציבורי כללי, עניינים הנוגעים לפרט אך שדרכם משתקפת מערכת השירותים לאזרח. אני יכולה לומר שבעניין זה הקדשתי הרבה מאד זמן, הרבה מאד מחשבה וגם לב והגעתי למסקנה שאדם בעל רגישות לנושא מסויים עשוי לנער חיקים ולחקן במחי יד דברים שהיו מטופלים על ידינו - גם במליאה, גם על ידי חברי-הכנסת בנפרד, גם על ידי כיושבת-ראש הוועדה - במשך שנים. אני מרוצה מדברים שתוקנו - כמו מחן רכב לילד נכה מגיל שלוש ולא מגיל חמש בלבד - אבל מאד מעציב אותי שבנושאים שאינם עניין למדיניות גבוהה לא ביצעו אנשים קודמים אה שיכול אדם אחד, בעל רצון טוב, לשנות במחי יד.

מאחר שלנגד עיני הוועדה הזאת עומד האיש הנזקק, האזרח על כל בעיותיו, כאשר זו נקודת המוצא בדיונים שלנו וגם בחקיקה שלנו, אין לי אלא להתגאות בכך, ולעונג לי לומר חודה רבה לכל חברי הוועדה. אינני יכולה להודות לאלה שלא באו, שלא החמידו, כי אינני יודעת מה הפסדתי, מה הפסדנו כולנו באי השתתפותם. למתמידים, לצאמנים אומר: היה לי נעים לשתף אתכם פעולה. היה זה אחד המומנטים המרנינים שלי בכנסת ואין לי אלא לומר לכולכם חודה רבה ולאחל לכולנו שנחראה בשירות הציבור, כל אחד במקום שבו יבחר.

אחרי דברי הפתיחה האלה יכול כל אחד לקחת את נייר הסיכום, לעשות אה מאזן הנושאים, החוקים, הסיורים שהיו בוועדה ולצאת במצב רוח קצת יותר טוב, כי בסופו של דבר משקף נייר זה את עבודת הוועדה. אני מודה לכם מאד ומרימה כוסית לחיי שותפות במאבק נוסף.

מ. גז:

אני עוזבת את הכנסת, לאחר שתיים-עשרה שנה שאני משרתת בה, כאשר אני יכולה להעיד על עצמי שלא נמאסה עלי אפילו במשך שעה אחת, אפילו במשך דקה אחת. יש כאלה הנלחמים בחירוף נפש להגיע לכנסת ואחר כך אומרים בזלזול: הכנסת משעממת, אינה מעניינת. אינני שוחפה להרגשה זו, לצביעות זו. מי שאינו

מ. גז:

רוצה להיות בכנסת, ישחרר את מקומו. אני אוהבת את הכנסת, אני אוהבת את הוועדות, את ההישגים, את הקשיים להגיע להישגים, כי גם למאבק יש חן וחשיבות.

החלטתי את שהחלטתי, אבל יחד עם זה אני יוצאת בהרגשה כפולה של סיפוק עצום על היחס שזכיתי לו מכל הוועדות, מכל חברי הכנסת מכל הסייעות ללא יוצא מן הכלל, מכל העובדים, המזכירים והמזכירות ואני כבר מתגעגעת. הכנסת תחסר לי כי ראיתי בעבודתי בכנסת יעד, יום יום ראיתי בה שליחות שמוסיפה חוכן לאדם, ראיתי בה גאווה וכבוד. על ההרגשה נפלאה זו שבה אני יוצאת מגיעה חודה לכולכם ואני מאחלת ליושבים פה להיות בכנסת הבאה ולזכות להצלחה ולסיפוק כשם שאני זכיתי להם.

ה. זיידל:

לפני כשלוש שנים, כאשר נבחרנו כחברי ועדת השירותים הציבוריים התחלנו את עבודתנו במסכת בוכות מבלי שידענו מה יהיה ההמשך. כיום אני יכול להגיד בשקט ובמצפון נקי שמאד נהניתי מוועדה זו, מעבודתה ומהיושבת-ראש שלה.

אני יכול להגיד שוועדת השירותים וועדת העבודה הן שתי הוועדות היחידות העוסקות בבני-אדם - בזכויותיו של האזרח ובצרכיו. מי שעוסק בוועדות אלה בתחיקה, בהצעות לסדר-היום חש שהוא חורם משהו למען הנצרכים, למען אלה שעבורם אנחנו פועלים בכנסת. בתחילה חשבתי שיש ועדות חשובות יותר - ועדת החוץ והבטחון, ועדת הכספים, אבל אינני מצטער לרגע שלא הלכתי לוועדות אלה, כי מי שרוצה לעסוק בתחיקה סוציאלית חייב לדעת שהוא יכול להיות שותף לתחיקה זו בוועדת העבודה ובוועדת השירותים הציבוריים, העוסקת כל הזמן בעיות סעד, ומה יכול להיות יותר פרודוקטיבי בימים אלה מאשר תחיקה סוציאלית?

לא סיימנו את חוק ביטוח בריאות, אבל אני רוצה לציין בסיפוק שלמעט מקרים בודדים לא היה הוויכוח על רקע מפלגתי וזאת הרבה תודות ליושבת-ראש שידעה להתעלות בנושאים מאד רגישים. אני רוצה להודות נשמי ליושבת-ראש הוועדה ולחברי הוועדה. אני חושב שוועדה זו תרמה רבות להעלאת קרנה של הכנסת ואני מקווה שתפעל כך גם בעתיד.

ל. דיציאן:

קצת יותר משלוש שנים פעלתי בוועדה זו, אך מטעמים של סדרי עבודה הסייעות פניתי את מקומי לחברת-הכנסת ציטה לינקר. אני שמח להיות היום יחד עם אותם חברי-כנסת שבמשך כל תקופת כהונתה של הכנסת הזאת נתנו שכם לעבודת הוועדה ואני רוצה להודות ראשית כל ליושבת-ראש על האווירה הנעימה שהשתרה על ניהול ישיבות הוועדה.

בכוון שוועדות הכנסת מורכבות בהתאם לחלוקה הסייעת של המליאה, אבל יש הבדל אחד גדול בין העבודה בוועדה לבין העבודה במליאה: ברוב-המכריע של הנושאים הנדונים בוועדה מתווכחים ודנים לעצם העניין בלי כל קשר להשתייכות המפלגתית, שעה שהדיון במליאה נועד יותר להגדרת עמדות פוליטיות ולשידור באמצעי התקשורת.

יש נקודה אחת, הנוגעת לוועדה זו וגם לוועדות אחרות, שעליה אני רוצה לעמוד: מיום ליום מחרבים החוקים שבהם ניהונות סמכויות וחבות לשוים. דהיינו, מחוקקים חוקי מסגרת שמחמלאים על ידי השוים בחקיקת משנה. נוכחתי לדעת שבוועדה השניה בה אני משתתף, ועדת העבודה, כמעט כל חקיקת המשנה טעונה אישור הוועדה, כך שבנוסף לוועדת הכספים מפקחת גם ועדת העבודה על חקיקת המשנה של חוקים רבים, 50 במספר - דבר שמעניק לה כוח רב בפיקוח על עבודת הממשלה והשוים. התחלה נעשתה בעניין זה גם בחוקים שחוקקנו כאן בקנדיצה הנוכחית על ידי כך שהוועדה דאגה שהשוים לא יהיו חופשיים לחקיקת משנה מבלי לקבל את אישור הוועדה או לפחות להתייעץ בה. ואולי מותר לי להביא שוב דוגמה מוועדת העבודה בה נקבע שבכל מקרה שכתוב "התייעצות" אין הכוונה להתייעצות אלא להסכמת הוועדה. יוצא אפוא שמצד אחד ניתן חופש פעולה לממשלה או לשר באמצעות חקיקת המשנה, אבל מצד שני מהדקת הוועדה את הפיקוח על הביצוע.

ל. דיציאן:

אני חושב שחוסר האפשרות התקציבית לבצע חוקים שהכנסת מחוקקת הוא אחד המחדלים הגדולים של הממשלה. זכור לי, עוד מהחקופה שהייתי עובד מדינה, שבכל תזכיר חוק חייב המשורד הנוגע בדבר לציין באופן מפורש מה התקציב הדרוש לביצוע החוק, מה מספר העובדים שיידרוש לביצועו אם יחוקקו אותו, כך שהשר הפועל בשם הממשלה יודע מראש שאם יחוקק חוק מסויים הוא יגרום להוצאות ולא ייתכן שלאחר חקיקת החוק לא יעמידו לרשות המשורד הנוגע בדבר את התקציב הדרוש לביצועו וייווצרו מצב שקיים חוק, אבל ביצוע איך. אולי רצוי שבעתיד, כאשר ידונו בחוקים בקריאות ראשונות, ישאלו את השר הנוגע בדבר אם אמנם מובטח לו התקציב לביצוע החוק. במקרה שלא מובטח התקציב מוטב לדחות את חקיקת החוק כדי שלא ישאר על הנייר בלבד מבלי שתהיה יכולת לבצע אותו.

אני שוב רוצה לציין עד כמה נהניתי מהעבודה ושיחוף הפעולה בוועדה זו. אמנם היו לפעמים ויכוחים קשים, אבל תמיד ברמה תרבותית. כל אחד ניסה לבטא את השקפתו, אבל תמיד בוויכוח ענייני - דבר שנתן סיפוק לכולנו.

צ. לינקר:

אני מודה לכל חברי הוועדה ולחייקה על שיחוף הפעולה ועל האווירה הנעימה, כפי שכבר נאמר פה קודם. נכנסתי מאוחר מאד, רק לפני מספר שבועות, וכל העבודה הייתה חדשה בשבילי. בתחילה אמרתי: אעשה כמיטב יכולתי, אבל בלבי חשבתי: מה אני יכולה לעשות ולחולל בזמן כל כך קצר? אבל לפתע ידעתי שאם כאב הסובלים שכאבתי במסגרת עבודתי הציבורית בכל מיני ארגונים סוציאליים, חינוכיים ובריאותיים אוכל להביע כאן בוועדה שדואגת את דאגתם ומטפלת בהם. אני שמחה שניתנה לי ההזדמנות, חוץ זמן קצר, להביע כאן בוועדה כמה מן התלונות, הכאבים וההצעות של הציבור ואני מקווה שלהבא ימשיכו לעסוק בדברים אלה ותהיה עבודה פוריה כפי שהייתה עד כה.

י. בארי:
אני מודה לגברת גז שהעזה לומר שהיא נהנית מעבודת הכנסת מפני שאמירה כזאת יכולה להחפור גם באופן ציני. אני מודה ומתוודה שגם אני, עם ביקורת פה ושם, נהנה מעבודת הכנסת לא מעט ואולי את החלק הניכר מן ההנאה אני מקבל מהעבודה בוועדות.

אינני נמנה עם הגורסים שהחלטות הוועדות חטיבנה את הממשלה בחור שכאלה. לו היו החלטות הוועדות מחייבות את הממשלה אני ערב לכך שהתקציב שעמדו להגיש היה עומד על 500 מליארד לירות לפחות ולא על 130 מליארד לירות מאחר שסיכום המלצות הוועדות במישור הכספי היה מגיע לסכום גדול ונכבד ביותר. אני גורס שאת המסגרת הכללית של התקציב צריכות לקבוע הממשלה וועדת הכספים, אבל כיצד לחלק את התקציב במסגרת המשורד שלו הוקצו הסכומים - כאן אחד הגורמים המוסמכים ביותר והבקיאים ביותר היא דווקא הוועדה המטפלת באופן שוטף, משך כל תקופת כהונתה, במשורד שבו מדובר. העובדה שוועדת הכספים, כאשר היא דנה בתקציב משורד זה או אחר, מזמינה למספר שעות את נציגי הוועדה הנוגעת בדבר היא עובדה כמעט חסרת חשיבות.

מכאן אני עובר לוועדת השירותים הציבוריים: נמצא כאן חבר-הכנסת קשה והוא יציד שוק הבוקר חלקתי, במסגרת ועדה אחרת, מחמאה לוועדת השירותים. עשייתי זאת לא פעם לא רק במסגרת הוועדות ובמסגרת הכנסת אלא גם מחוצה להן. אם יש לי ביקורת על ועדת השירותים הרי הביקורת היא על השם. כל אדם השומע - ועדת השירותים הציבוריים, מביין, ובצדק, שמדובר בחשמל, בחבורה, במים. נסיון שעשייתי לשנות את השם נחלל בחומת השמרנות המאפיינת גוף מעין זה. הוסיבר לי בוועדת הכנסת שמן הדין כי הכנסת הבאה חטפלה בעניין זה. נחתי מספר אלטרנטיבות: ועדה לענייני רווחה; ועדה לשירותי רווחה; ועדה לעניינים סוציאליים. מכל מקום "ועדת השירותים הציבוריים" הוא שם מטעה שאין דוגמתו. לא פעם כשבאנו לסיורים אצל גורמים ציבוריים וברשויות מקומיות הגישו לנו רשימת חביעות שנוגעות לחשמל, מים, צרכנות, משום שכך פושו את השם - ועדת השירותים הציבוריים, ובצדק. יש למצוא שם אחר שישקף את מהות עבודת הוועדה ביתר דיוק.

י. בארי:

אין ספק שאת הצלחת עבודתה של הוועדה ואת האווירה הטובה השוררת בה ניתן לזקוף לזכותה של היושבת-ראש ולא אגרום מהערכת לעבודתה אם אציין גם את עבודת המזכירה, הקצרונית, את עבודת המזכירות ובעת האחרונה גם עבודת היועץ המשפטי שנהנית משירותיהם.

אני רוצה לציין שכאשר עברתי על ושימת החוקים והנושאים ראיתי שבכל החוקים והנושאים, למעט חוק אחד, נחתכו הדברים והחלקו המחנות לא לפי קווים מפלגתיים. החוק היחיד שבו החלקו המחנות באופן סיעתי היה חוק ביטוח בריאות.

היו"ר ח. גרוסמן: לר נציגי הסיעות היושבים פה היו היחידים שמכריעים אולי היינו מגיעים לסיכום משותף.

י. בארי:

ייחכן. בכל יתר הנושאים והחוקים היו חילוקי הדעות והמאבקים שלא לפי חלוקה סיעתית. ואם מותר לי להזכיר: אחד המאבקים שניהלנו עד טיפת הדם האחרונה ונמצאת בו במיעוט היה המאבק על פקודת רופאי השיניים.

האמת ניתנה להיאמר שכאשר יצאנו משיבות הוועדה הייתה החחושה של מי שהשתתף שאכן עשה משהו, אבל אחד הדברים המאפיינים את הכנסת הוא שכל שהנושא רציני יותר, כבד יותר, הוא זוכה לפחות כיסוי בכלי התקשורת. למעשה חרצנו במסגרת ועדה זו גורלות בשאלות חברה בעיקר ובצורה שמשקלה עולה עשרת מונים על הצעות מועשות לסדר-היום שעולות ויורדות וזוכות לכותרות שמנות ביותר.

בצדק ציינה יושבת-ראש הוועדה שהיו חברי-כנסת שהחמידו לשבת. השתדלתי להשתתף בכל הישיבות ובכל הסיוורים ואם נעדרתי משיבה זו או אחרת הרי נבע הדבר מכך שבאותה שעה ישבתי בוועדה אחרת. ומכאן דבר נוסף שיש לחקן בכנסת: לפני שמוותחים ביקורת על אי-סדרים בממשלה, ידאגו לסדרים נאותים בכנסת כדי שלא תהיינה התנגשויות בישיבות של שתיים-שלוש ועדות כאשר חלק מחברי ועדה מסוימת חברים גם בוועדות אחרות. אין זה קשה כל כך לחאם את הישיבות.

מעבר לכך אני רוצה להודות מקרב לב ליושבת-ראש הוועדה על האווירה שהשרתה, על קידום הנושאים והטיפול בהם שמשתקף מן הרשימה שהונחה לפנינו.

ח. שמעוני:

עוד לפני שאני מאחל לכל חברי הוועדה לחזור ולהיות בקדנציה הבאה - פרט לחברי הכנסת מטילדה גז ובן-ציון קשת שגזרו על עצמם שלא להיות בקדנציה הבאה - אני חושש להרבות בשבחים שמא יתפסו בכנסת הבאה למה שנאמר ויאמרו: תראו מה אמרתי. אף על פי כן אני חושש שיש ישיבה בוועדה זו הייתה ישיבה של צוותא, של האזנה אחד לשני, של מילוי חלל ריק, של מילוי תפקיד הסניגור לאותן קבוצות חלשות שמעולם לא יכלו להיות קבוצות לחץ, שמעולם לא יכלו להשפיע על נציגי התקשורת שישמשו להם קבוצות לחץ. בוועדה זו - ואני אומר את הדברים בכנות רבה - היה להם מליץ יושר טוב, היה מי שדאג את דאגתם מעבר לחילוקי הדעות והגישות של הסיעות השונות. העובדה שישנו שולחן כזה שבו לא המנגנון הוא הקובע ולא הסיעות - פוט למקרים יוצאי דופן - היא כשלעצמה עובדה חשובה שמעידה כי יש קואליציה חשובה ביותר לטיפול בנושאים הללו.

לצערי הרב כוחו של המנגנון הוא כה אדיר שאפילו ועדה של הכנסת היא חדלת אונים לידו ואם רוצים להגיע למשהו חליתי, שהקואליציה הזו לא תהיה קואליציה של נייר בלבד, חייבים לתת לוועדות הכנסת שיניים יותר חזקות. כל מה שנאמר כאן על הצורך שהמסקנות תחייבנה הוא נכון וחשוב, אולי דווקא בנושאים שנוגעים לשכבות החלשות, הרגישות. חשוב שמעבר להחלטות הדקלורטיביות יהיה משהו שמחייב. אני בטוח שיש גישות שונות במשרדים השונים, אבל בסופו של דבר המנגנון רוצה להיות פחות כבול ויותר מוחרר מכל התחייבות ועל כן צריך לעשות שלוועדות הכנסת יהיו יותר שיניים.

ה. שמעוני:

אני מצטרף לכל הברכות של חברי הוועדה ליושבת-ראש הוועדה שהיחה יעילה, מועילה ודייקנית. בחוץ אי הסדרים, שעליהם הצביע חבר-הכנסת בארי, לגבי החיאום בין הוועדות חשוב היה לבוא ולדעת מראש מתי מתחילים ומתי מסיימים. כיוון שאת נושא עיניים לדברים יותר מרכזיים אינני רוצה לאחל לך להיות רק יושבת-ראש הוועדה. מעבר לכל ספק שהכשוך שלך הוא כשוך חשוב.

אני רוצה להודות לעובדים שסבבו אותנו בוועדה. במצב זה שחבר-הכנסת צריך להגיע לכל דבר בכוחות עצמו, לכחוב בעצמו, לחפש ולהציע טוב שיש לידו צוות מסודר כפי שהיו שושנה ואליאסוף שהביאו לנו תועלת רבה, הינחו אותנו אל המקורות, הביאו אותנו אל הדברים הרלבנטיים לדיוך והקלו עלינו מאד מאד. לא אחת נהניתי משירותיהם הטובים.

בהנחתי גם מעבודת הכנסת וכמו שאני מאחל לכם להמשיך ולהיות בכנסת הבאה כן אני מאחל לעצמי להמשיך ולהיות בכנסת כי בסופו של דבר זו עבודה שאינה לשווא. גם אם המנגנון אינו נוטה לקבל תכתיבים של הוועדות יש ערך עצום - לפחות בתודעת הציבור ובתודעת אלה שמצפים לעזרה מן הכנסת - גם לאותם דברים שהם כביכול הצהרתיים ולא יותר מכך בעבודתה של הכנסת. ועדה של הכנסת מהווה איזו שהיא קרן אור לגבי אלה המצפים למשהו יותר אובייקטיבי שהוא מעבר לסיעות ולחשבונות. ואכן לא אחת קרה בוועדה שהצטלבו דעותיהם של חברי-כנסת מסיעות שונות. זה לא קורה בחיים הציבוריים, זה לא קורה במליאת הכנסת, אבל זה קורה בוועדות ויש לכך חשיבות ממדגה ראשונה.

ב.צ. קשת:

כשנכנסתי לכנסת בקדנציה הקודמת נשאלתי לאלו ועדות אני רוצה להצטרף ולתדמת חברי אמרתי: לוועדת השירותים הציבוריים, כי היה מפורסם שזוהי הוועדה נחותה הדרגה ביותר בכנסת לפי איזו שהיא חלוקה, מטופשת לדעתי. אני רוצה לקבוע בוודאות, על סמך שחי הקדנציות שהייתי בכנסת כי לא השם עושה את הוועדה אלא חברי הוועדה ובמידה רבה יושב-ראש הוועדה. אני חושב שוועדת השירותים הציבוריים וגם הוועדה השניה שבה שדחת, ועדת הפנים, היו מן הוועדות החשובות ביותר בכנסת.

על מה אני מצטער? - על כך שבקדנציה הזאת לא הייתי חלמיד טוב, לא השתתפתי בעבודת הוועדה כפי שהשתתפתי בקדנציה הקודמת. אני רוצה להבטיח לחברי הוועדה וגם ליושבת-ראש הוועדה שלא הייתי פעיל בוועדה זו כי עסקתי בדברים אחרים ולו הייתי צריך לשבץ אח פעילותי האחרת באיזה חחום שהוא הייתי משייך אותה לחחום השירותים הסוציאליים במדינת ישראל, כי כל הדברים שטיפלתי בהם נגעו לאדם. גם ועדת השירותים היא המקום שבו מטפלים באדם ובבעיותיו. גדולתה של הוועדה שידעה לראות גם את הבעיה הכללית, מצד אחד, וגם את בעייתו של האדם, שהוא מאה אחוזים של בעיות בפני עצמו, מצד שני.

כשנודע בקדנציה הקודמת שאני חבר בוועדת השירותים הציבוריים וחייקה היא יושבת-ראש הוועדה חיכו כולם להתפוצות הראשונה, אבל כבר לאחר כמה זמן דיברו בכנסת ואמרו: תראו איזה זוג יונים. אני חייב להגיד לך חייקה: הוכחת את עצמך כאחת מיושבי-הראש הטובים ביותר. החגברת על גלי ההתנגשויות המפלגתיות והחגברת על בעיות רציניות מאד. אני יודע שלא כל העבודה שעשית הובאה לשולחן הזה; כיושבת-ראש הוועדה עסקת בהרבה נושאים באופן אישי והרבה דברים גם נפתרו על ידך. על כך מגיע לך יישר כוח.

יש לציין שגם הרכב הוועדה בשחי הקדנציות היה טוב וגם החילופין שנעשו בקדנציה זו לא פגמו בהרכב זה. אני מאחל שגם בכנסת הבאות יהיו הרכבי הוועדה טובים ושחברי הוועדה יראו אותה במלוא חשיבותה.

בשם מטילדה גז ובשמי אני רוצה להגיד לכם: נעם לנו שבתנו אתכם, ומ"בית-הלורדים" שאנחנו עומדים ליצור נעקוב אחרי עבודתכם.

פ. שינמן:

כאשר נכנסתי לחדר הישיבות של הוועדה נחלווה אלי הצלם שצילם אותנו. על רקע צילום זה נזכרתי בסיפור קצר ואני רוצה להתחלק בו איתכם: בעיר מולדתי קרקוב, עיר ידועה בפולין, היה הרב שמעון סופר, בנו של החת"ם סופר, שהיה גם חבר הפולמנט בווינה שבאוסטריה. יום אחד הגיע הקיסר פרנץ יוזף לביקור בעיר וביקש לבקר בבית-הכנסת הישן, ה"אלט-שיל", שבעיר. באותו בית-כנסת הייתה חלוקה חמיד בכניסה חמונתו של הקיסר פרנץ יוזף וכששמעו האנטישמים שהקיסר עומד להגיע לבית-הכנסת הסירו את החמונה על מנת להבאיש את היהודים בעיני הקיסר. כשהגיע הקיסר לבית-הכנסת הצביעו האנטישמים לפני הקיסר על כך שתמונתו איננה חלוקה בבית-הכנסת והקיסר שאל: היתחזק? הרב שמעון סופר, שהיה פיקח גדול, השיב לו מיניה וביה: כל יהודי מניח כל יום תפילין, לעומת זאת בשבת אינו מניח תפילין. מדוע? - כי נאמר על השבת: "אוח היא לעולם" ועל התפילין נאמר: "והיה לאוח על ידיך", ומכיוון שהשבת היא אוח וגם התפילין הם אוח לא צריך להכניס אוח בחוץ אוח. כך גם כאן: כשהקיסר יושב בווינה ואינו כאן, חמונתו חלוקה, אבל כשהקיסר עצמו נמצא כאן לשם מה דרושה חמונתו? כשראיתי את הצלם מצלם אותנו כאן חשבתי: אם רוצים לצלם אותנו, מי יודע למה מחכוונים?

אני רוצה להודות ליושבת-ראש שהיתה קורקטיב בניהול הישיבות במשך שלוש וחצי השנים שישבנו בוועדה זו והאצילה על כולנו רוח של חברות. אני מודה לה ולכל הנלווים אליה וכוונתי ליועץ המשפטי ולמזכירה.

כשעושים את סיכום עבודת הוועדה בנושאים השונים, בחוקים ובהצעות לסדר היום אפשר להביע שמחה, אבל אפשר גם להביע קצת תוגה: אמנם הספקנו להמריא מעלה ולהקיע שחקים, אבל יחד עם זה הספקנו "להפיל" בקדנציה הזו של הוועדה את חוק ההפלות, דבר שמשאיר - על כל פנים - אצלי - משקע די גדול על כך שדווקא בגודלנו עלה הדבר הזה.

בוודאי ובוודאי שיש ועדות יותר חשובות, ועדת החוץ והבטחון, ועדת הכספים, אבל לא רק שאסור לנו לזלזל בוועדה זו אלא עלינו לראות בה ועדה יסודית וחשובה. סעד ובריאות אלה הם אבני היסוד למדינה צעירה כמו מדינתנו, כשם שנאמר בפסוק: "ואיש את רעהו יעזורו" - זה הסעד - "ולאחינו יאמר חזק" - זו הבריאות.

הספקנו לעשות הרבה דברים ועל כך תודתנו לחברי הוועדה, לרבות היושבת-ראש. ברכתי לכולכם. אצלנו מבוכים בסיום: חזק חזק ונתחזק. זוהי אולי ברכה לכולנו - חזק חזק ונתחזק. בכל המקרים והיכן שלא נהיה יהיה לנו חזק חזק ונתחזק.

מ. ידיד: אני מצטרף לברכות, לאיחולים הטובים ולהערות הביקורת. אין ספק שעבודת הוועדה היא חשובה מאד. למרבה הצער הולכות וגוברות החופעות השליליות בחיינו ולוועדה שחיה בקדנציה החשיעים מחכה אולי עבודה גדולה יותר בכל מה שקשור לטיפול באדם, באיש החלש, בחבבה.

אנחנו יוצאים לפגרה לקראת בחירות, אבל אנחנו יוצאים גם לפגרה לקראת חג הפסח חג החירות ואני מאחל לנו חג שמח וכשר. לאחר חג החירות בא חג ירושלים - עשר שנים לעיר שחברה יחדיו ואני מברך את כולנו שיהיו רצון ונזכה לאחדות שלמה ולחיים בריאים לעם ישראל.

היג"ר ח. גרוסמן: קודם כל אני רוצה להודות לעובדים - לשושנה, לוילמה וליועץ המשפטי מר אליאסוף. שושנה מלווה את עבודת הוועדה שנים ופשוט אינני רוצה להיפרד ממנה. אני יודעת שבהחלה היה לה קשה לעבוד בוועדה זו בגלל רגישותה לבעיות, בגלל רגישותה לאדם הנזקק, לחולה הזקן, לחולה הכרוני, לחולה הנפש והיא לא יכלה לעמוד בעומס הנפשי. אני חייבת להודות שבהחלה גם לי היה קשה מאד ולא פעם הייתי חוזרת הביחה לאחר סיום ממש חולה. שושנה אינה יושבת-ראש הוועדה, היא לא חייבת, אבל יושבת-ראש הוועדה חייבת.

היו"ר ח. גרוסמן:

גם חברי הוועדה עמדו יפה בעבודה למרות שהיו להם רגעים קשים מאד ודווקא בסיוורים. אני מצטערת על שבקדנציה האחרונה לא הרבינו בסיוורים בגלל עומס הנושאים, אבל אני מקווה שהוועדה הבאה חסייר הרבה בשטח. כדאי גם לציין שחלו בשטח שינויים לטובה בשתי הקדנציות האחרונות של הוועדה, לפחות בתחום בריאות הנפש.

אני רוצה להודות לצפרא על עבודת הקצונות שלה. אמרתי לה לא פעם שאם אני לוקחת פרוטוקול ביד ורואה שהוא מנוסח בצורה אינטליגנטית אני יודעת שהוא שלה.

אני מודה לוילמה ואני יודעת כמה קשה לה להתמודד עם ימי העבודה הארוכים ועם העומס כשיש לה ילד בבית. אני חובעת ממך, אבל בהזדמנות זו גם מבקשת את סליחתך.

חודה מיוחדת למר אליאסוף. מאז שהחל ללוות את עבודתה הפעילה של הוועדה התחילו חיים חדשים וזכיתי להקלה שאי אפשר בכלל להסביר אותה. בדרך כלל מקריאה ואשונה ועד קריאה שלישיית היה עובר כל חוק גלגולים רבים, כי לא היה מי שינסח אותו טוב, לא היה מי שינסח את המסקנות, את הנימוקים ואת השינויים ותמיד הייתי צריכה לעשות זאת לבד. מאז שמר אליאסוף מלווה אותנו בייעוץ השחנה הכל. חבל שסבלנו כל כך הרבה שנים מחוסר ייעוץ משפטי.

אני מאחלת לכולכם כל טוב. מצבכם הרבה יותר טוב משלנו - אינכם צריכים להיבחר.

אני מודה לכל חברי הוועדה. לפעמים חשבתי שקיימת סיעת השירותים ולא ועדת השירותים. אני יכולה לומר שהרמנו את מעמדה של הוועדה, אבל כדי להיות הוגנת אוסיף שהחיים הרימו את מעמדה. כשהתחלנו לפני שמע וחצי שנים לא היחה מודעות לבעיות החברה. חברי הכנסת קשת, ידיד ומטילדה גז זוכרים איך היינו עדים לסערה החברתית שהיחה, איך הממשלה, הכנסת, פוליטיקאים ואנשי ציבור התחילו להרגיש שהבעיה החברתית היא חשובה מאד ואי אפשר לטאטא אותה מתחת לשטיח. תרמנו לטיפול בבעיות החברה, אבל לצערי החיים עצמם תרמו יותר. הייתי יותר מרוצה לו החרומה שלנו היחה הדומיננטית. אני מקווה שבחקופחה של הממשלה הבאה, בכל הרכב שחורכב, תטופלנה יותר בעיות החברה.

אני מודה לכם, באמת נהניתי, ונחראה, כל אחת במקומו המחאים.

6

הישיבה ננעלה בשעה 12.15